

Fakta om bibliotek 2012

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Satsningar lönar sig

Svensk Biblioteksförning genomför kontinuerligt undersökningar och sammanställer fakta från andra aktörer i syfte att ge argument för och ökad kunskap om bibliotek. I det här materialet hittar du ett urval av resultaten.

Några av uppgifterna är bekymmersamma. *Fakta om bibliotek* visar till exempel att andelen invånare som besöker bibliotek minskat i takt med antalet folkbibliotek. Likaså att antalet besök minskar ju längre från biblioteket man bor. Och endast en av tre skolelever har tillgång till ett skolbibliotek som uppfyller vissa minimikrav.

Samtidigt kan vi se en tendens till att trender börjar vändas. Kurvan över filialnedläggningarna verkar plana ut. Den totala utlåningen vid folkbiblioteken ökade något mellan 2010 och 2011, efter ett decennium med mestadels krympande siffror. Antalet folkbiblioteksbesök var nästan detsamma 2010 och 2011. Det digitala utbudet ökar och personalstyrkan växer på både folk- och forskningsbibliotek.

För är det något vi vet så är det att satsningar spelar roll. Många medier, mycket personal och breda tjänster är exempel på sådant som gör biblioteket attraktivt och som leder till ökad användning. Att investera i biblioteken gör skillnad.

A handwritten signature in blue ink that reads "Niclas Lindberg". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare

Biblioteken i samhället

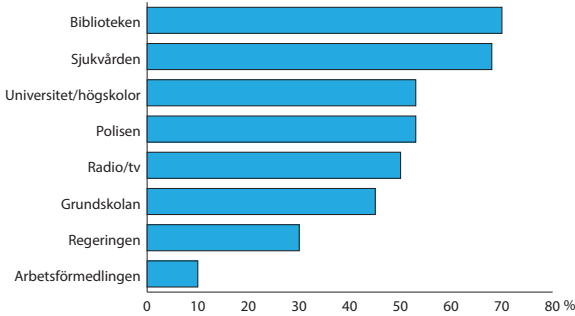
Att besöka och använda biblioteken

Barn, läsning och bibliotek

Bibliotekens samlingar och vad som lånas

Biblioteken i samhället

FÖRTROENDE FÖR SAMHÄLLSINSTITUTIONER

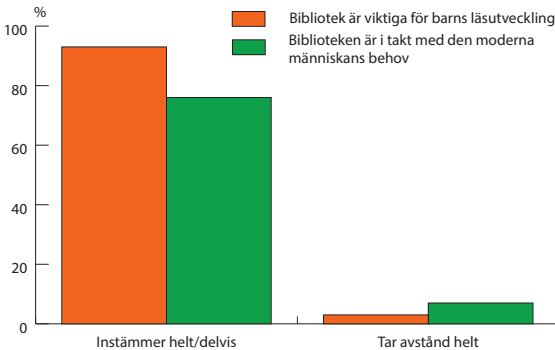
Biblioteken är den samhällsinstitution som flest svenskar har förtroende för. 70 procent har mycket eller ganska stort förtroende för biblioteken och endast fyra procent ganska eller mycket litet förtroende.

Sören Holmberg & Lennart Weibull: "Höstligt institutionsförtroende", i Holmberg & Weibull (red.): Svensk höst, SOM-institutet 2009, s 135f. Tabellen innehåller ett urval institutioner.

85 procent av svenskarna anser att bibliotek är viktiga för att samhället ska fungera.

Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteken – kontinuitet eller nya trender?" i Holmberg & Weibull (red.): Skilda världar, SOM-institutet 2008, s 277.

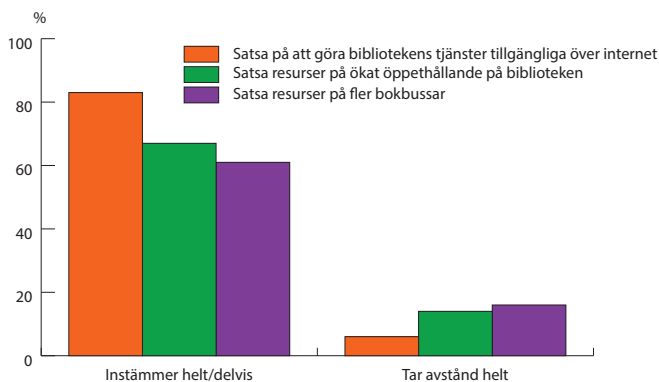
SVENSKA FOLKET OM BIBLIOTEKENS ROLL I SAMHÄLLET

93 procent av svenskarna tycker att bibliotek är viktiga för barns läsutveckling. 76 procent tycker att biblioteken är i takt med den moderna människans behov.

SKOP juli 2010.

SVENSKA FOLKET OM VAD KOMMUNERNA BÖR SATSA MER PÅ INOM BIBLIOTEKSOMRÅDET

83 procent av svenskarna tycker att kommunerna bör satsa mer resurser på att göra bibliotekens tjänster tillgängliga på internet. 67 procent tycker att det bör satsas mer på ökade öppettider.

SKOP juli 2010.

En klar majoritet av kommunala beslutsfattare (85 procent) uttrycker att de upplever ett behov av mer samordning och samarbete i biblioteksfrågor. Endast 3 procent ser absolut inget behov av mer samordning och samarbete.

SKOP 2007.

Enligt bibliotekslagen ska alla kommuner anta en biblioteksplan. En av fem kommuner hade ännu inte antagit en biblioteksplan 2011.

Bibliotekens planer, Kungliga biblioteket 2012, s 7.

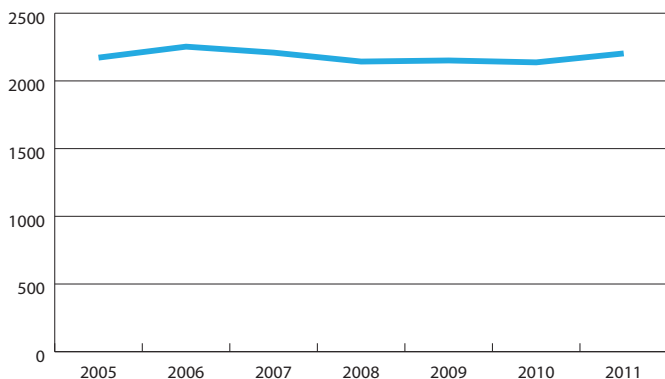
Det senaste året ökade anslagen till folkbiblioteken med 3 procent i fasta priser. Mätt per invånare och i fasta priser minskade dock anslagen något.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 14.

Det utfördes 4 665 årsverken vid de svenska folkbiblioteken 2011. Det är en liten ökning jämfört med året innan.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 31.

ANTAL HELÅRSVERKEN VID FORSKNINGSBIBLIOTEKEN

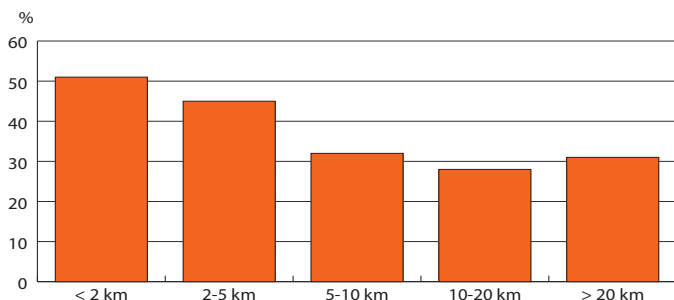

Vid forskningsbiblioteken utfördes 2 200 helårsverken 2011. Det är en liten ökning jämfört med tidigare år.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 34.

Att besöka och använda biblioteket

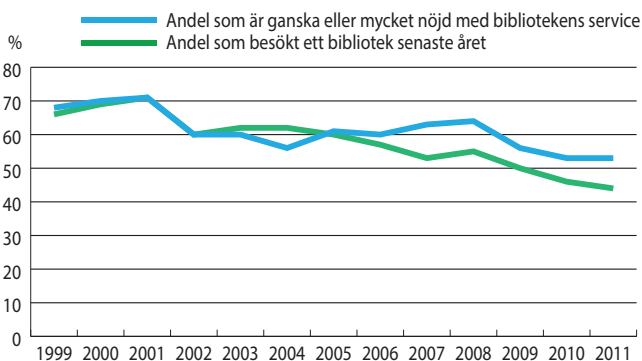
ANDEL SOM BESÖKER BIBLIOTEKET VARJE ÅR.
UPPDELAT EFTER AVSTÅND FRÅN BOSTADEN TILL
NÄRMASTE KOMMUNBIBLIOTEK

Det finns ett tydligt samband mellan avståndet till biblioteket och hur ofta man använder det.

Lars Höglund: "Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet" i Weibull, Oscarsson & Bergström: *I framtidens skugga*, SOM-institutet 2012, s 328.

BIBLIOTEKENS SERVICE SAMT ANDEL SOM BESÖKT
ETT BIBLIOTEK DET SENASTE ÅRET

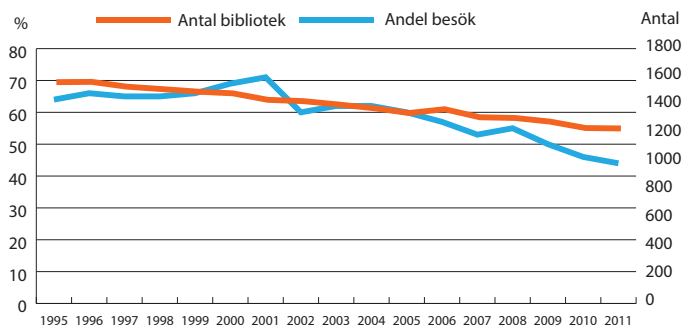

I takt med att andelen svenskar som besöker bibliotek krymper, minskar andelen som säger sig vara nöjda med bibliotekens service. Men missnöjet ökar inte. I stället är det andelen som inte har någon uppfattning om bibliotekens service som blir större.

Lars Höglund: "Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet" i Weibull, Oscarsson & Bergström: *I framtidens skugga*, SOM-institutet 2012, s 329.

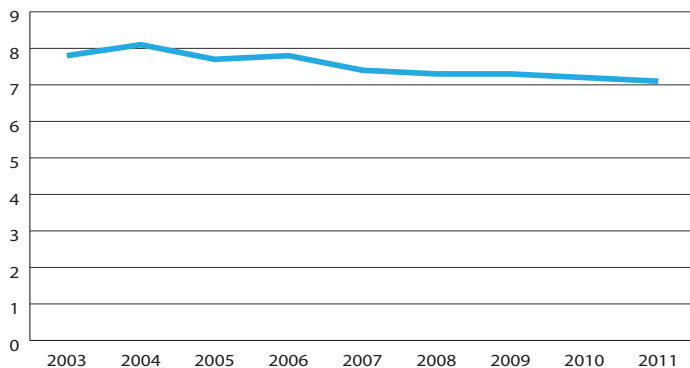
ANDEL SOM BESÖKT ETT BIBLIOTEK DET SENASTE ÅRET SAMT ANTAL FOLKBIBLIOTEKSENHETER

44 procent av svenskarna har besökt ett bibliotek det senaste året. Det är en siffra som har sjunkit i takt med det minskade antalet folkbiblioteksenheter.

Lars Höglund: "Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet" i Weibull, Oscarsson & Bergström: *I framtidens skugga, SOM-institutet 2012*, s 322.
Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 11.

ANTAL BESÖK VID FOLKBIBLIOTEK PER INVÅNARE

Antalet besök vid folkbibliotek per invånare sjunker och var 7,1 st år 2011.

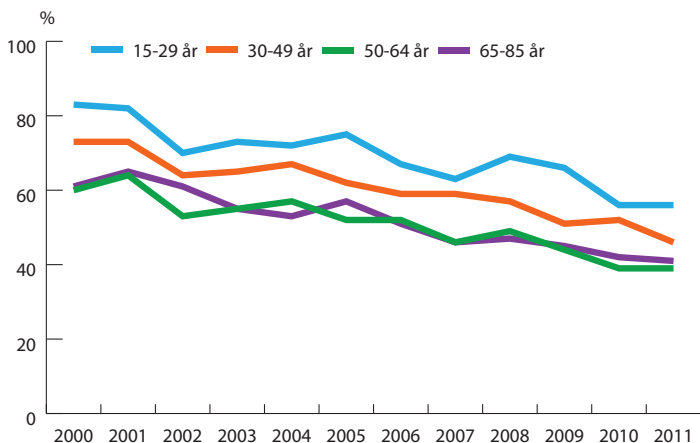
Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 31.

2011 gjordes det drygt 67 miljoner besök på folkbibliotek, vilket är lika många som året innan.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 28.

Att besöka och använda biblioteken

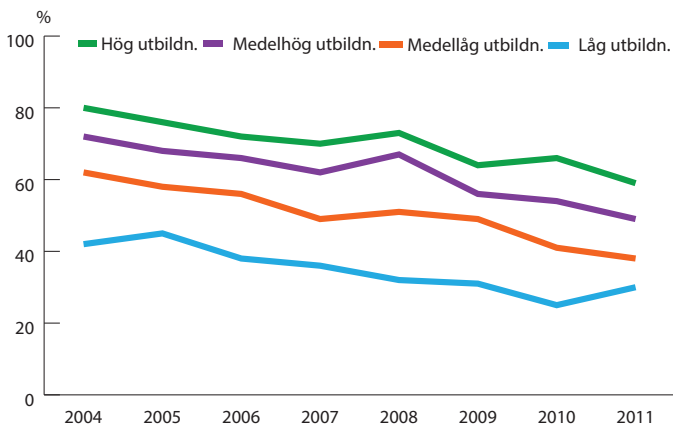
BESÖK NÅGON GÅNG DE SENASTE 12 MÅNADERNA I OLIKA ÅLDRAR

Fler yngre än äldre går på bibliotek.

*Kulturvanor i Sverige 1987–2010, SOM-institutet 2011, s 26.
Lars Höglund: "Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet" i Weibull,
Oscarsson & Bergström: I framtidens skugga, SOM-institutet 2012, s 323.*

BESÖK NÅGON GÅNG DE SENASTE 12 MÅNADERNA MED HÄNSYN TILL UTBILDNING

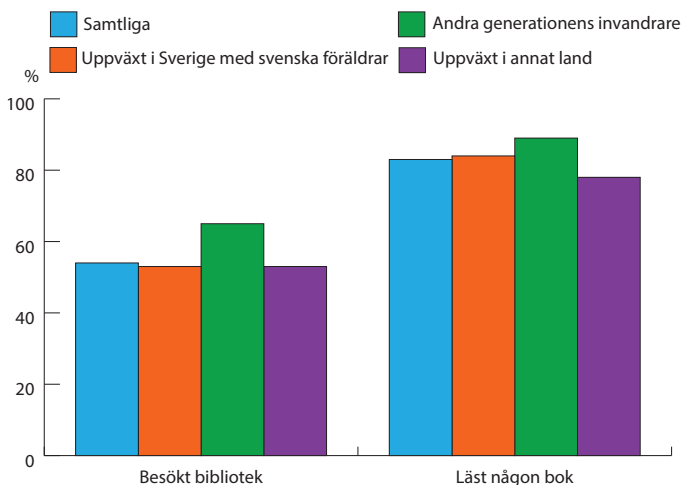

Utbildning har mycket stor betydelse för hur ofta man besöker ett bibliotek.

*Kulturvanor i Sverige 1987–2010, SOM-institutet 2011, s 27.
Lars Höglund: "Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet" i Weibull,
Oscarsson & Bergström: I framtidens skugga, SOM-institutet 2012, s 323.*

Att besöka och använda biblioteken

BESÖKS- OCH LÄSVANOR NÅGON GÅNG DE SENASTE 12 MÅNADERNA MED HÄNSYN TILL ETNICITET

Andra generationens invandrare går mer på bibliotek och läser mer än personer med helsvensk bakgrund.

Kulturvanor och livsstil i Sverige 2008, Statens kulturråd 2009, s 17.

Det finns närmare 2,8 miljoner aktiva låntagare vid folkbiblioteken. Det innebär att det finns 300 000 fler aktiva låntagare jämfört med mitten av 00-talet.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 26.

Användningen av folkbibliotekens hemsidor ökar. 2011 redovisades 19 miljoner besök på bibliotekens externa webbsidor, men då har endast ungefär hälften av kommunerna lämnat in uppgifter om hemsidesanvändningen.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 27.

Det gjordes 17 miljoner fysiska besök på högskole- och universitetsbiblioteken 2010. Dessutom gjordes minst 21 miljoner IP-besök, men endast hälften av biblioteken har kunnat lämna uppgifter om de virtuella besöken.

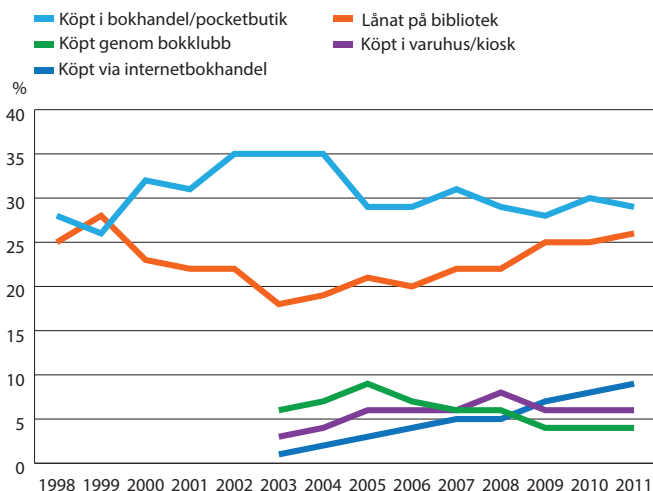
Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 47-48.

Det görs ungefär en miljon besök på sjukhusbibliotek varje år.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 62.

Att besöka och använda biblioteken

BOKANSKAFFNING BLAND BOKLÄSARE

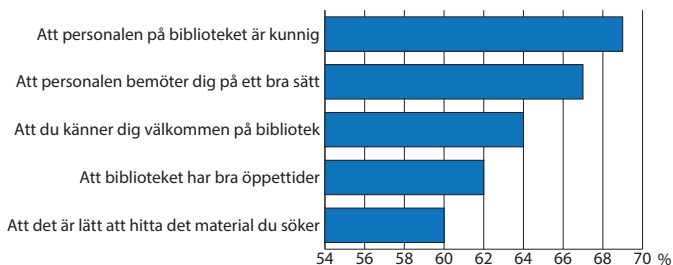
Bland personer som 2011 uppgav att de läst minst en bok den senaste veckan säger 26 procent att de lånat boken på bibliotek. Det är en ökning jämfört med 2003, då 18 procent av bokläsarna sade sig ha lånat boken på ett bibliotek.

Mediebarometer 2011, Nordicom 2012, s 110.

En genomsnittlig dag ägnar svensken 20 minuter åt bokläsning, 34 minuter åt läsning av tidningar och tidskrifter och 95 minuter åt internetanvändning.

Mediebarometer 2011, Nordicom 2012, s 24.

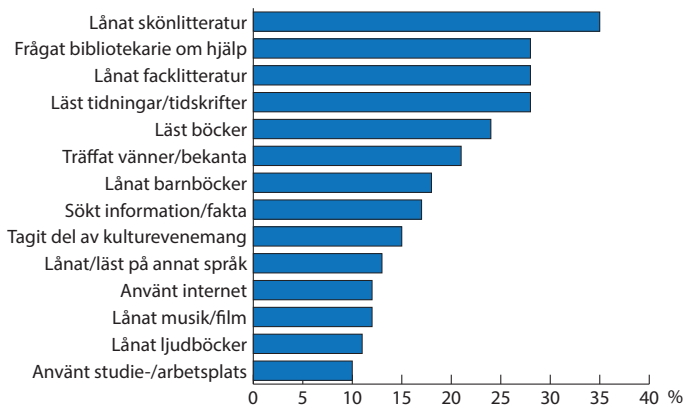
ANVÄNDARNA OM BIBLIOTEKETS VIKTIGASTE TJÄNSTER

Personalen och bemötandet är det som användarna placerar i topp när man ber dem svara på vad som är viktigt på folkbiblioteket.

Olika syn på saken, Svensk Biblioteksförning 2011, s 11.

AKTIVITETER PÅ BIBLIOTEKET NÅGON GÅNG PER HALVÅR ELLER OFTARE

Att använda bibliotek för studier/arbete är vanligast bland yngre (16–29 år). Att delta på kulturella evenemang är mest frekvent i den äldre åldersgruppen 65–85 år.

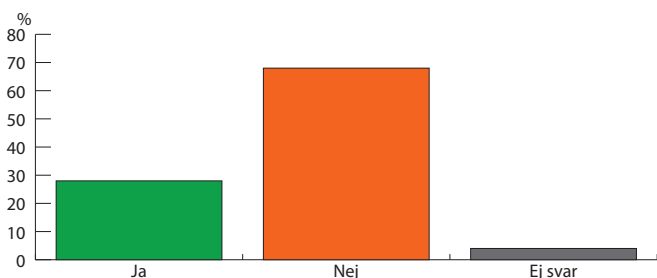
*Lars Höglund: "Bibliotek och demokratiska möten" i
Holmberg & Weibull (red.): Nordiskt ljus, SOM-institutet 2010, s 347, s 349.*

Barn, läsning och bibliotek

Endast en av tre elever i grundskolan och på gymnasiet har tillgång till ett skolbibliotek som ligger i skolans lokaler, är bemannat minst 20 timmar i veckan, har någon form av katalog och har minst 1 000 fysiska medier.

Skolbibliotek 2012, Kungliga biblioteket 2012, s 10.

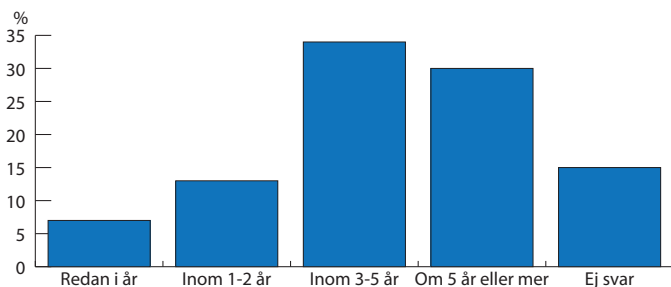
ANDEL KOMMUNER SOM ÄR BEREDDA ATT AVSÄTTA MER RESURSER

68 procent av de kommuner som inte har bemannade skolbibliotek i alla sina grundskolor svarar nej på frågan om är beredda att avsätta mer resurser för att åstadkomma det. Endast en av fyra kommuner svarar att de är beredda att avsätta mer resurser så att alla kommunens grundskolor får bemannade skolbibliotek.

Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek, Svensk Biblioteksforening 2012.

NÄR KOMMUNLEDNINGEN TROR ATT ALLA SKOLOR HAR TILLGÅNG TILL ETT BEMANNAT SKOLBIBLIOTEK

En av tre kommunstyrelseordförande tror att det tar fem år eller mer innan alla skolor i kommunen har tillgång till ett bemannat skolbibliotek.

Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek, Svensk Biblioteksforening 2012.

Elever i skolor med tillgång till skolbibliotek har högre betyg än elever i skolor som saknar tillgång till skolbibliotek.

Skolbibliotek 2012, Kungliga biblioteket 2012, s 29.

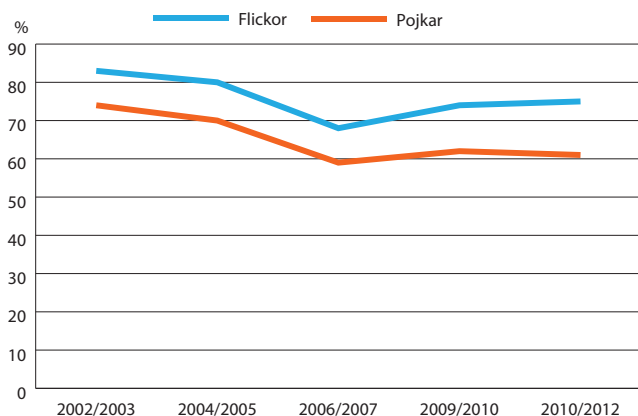
Välbemannade skolbibliotek förbättrar elevernas resultat i läskunnighetsprov med mellan 10 och 18 procent.

Keith Curry Lance: "Libraries and student achievement. The importance of school libraries for improving student test scores", Threshold winter 2004, s 8-9.

"Att ha tillgång till ett bibliotek och att använda sig av det har stor betydelse för utvecklandet av läsfärdigheter och läsintresse."

Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 28.

ANDEL 10–18-ÅRINGAR SOM UPPGER SIG HA BESÖKT ETT BIBLIOTEK PÅ FRITIDEN DET SENASTE HALVÅRET

Biblioteksbesöken bland barn och ungdomar i åldern 10 till 18 år ökar något, efter att tidigare ha minskat.

Barns villkor, SCB 2005, s 59. Välfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 16. Barns fritid, SCB 2009, s 24, Barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2009/2010 samt 2010/2011, www.scb.se.

Ungdomar (10–18 år) med utländsk bakgrund läser mer och går oftare på bibliotek än ungdomar med svensk bakgrund.

Barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2010/2011, www.scb.se.

2011 utgjorde barn- och ungdomsböckerna för första gången mer än hälften (51 procent) av boklånen på folkbiblioteken.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 22.

1980 lånade barn i åldern 0–14 år i genomsnitt 20,3 böcker på bibliotek varje år. 2011 var siffran 18,4.

Folkbiblioteken 2007, Statens kulturråd 2008, s 22. Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 24.

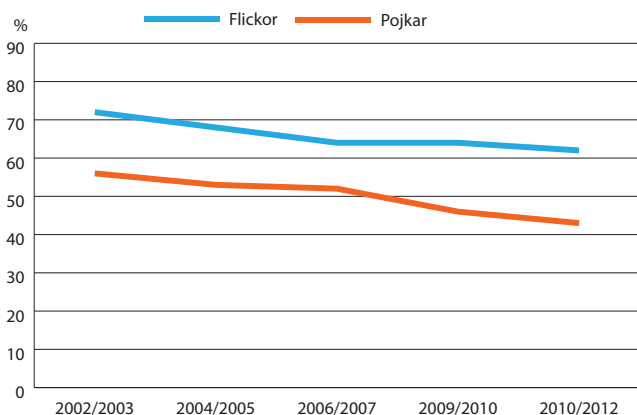
64 procent av folkbibliotekens programaktiviteter under 2011 var riktade till barn och unga.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 29.

Andelen nyförvärvade barnböcker har ökat under de senaste åren. Från 6,6 procent 2007 till 8 procent 2011.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 18.

ANDEL 10–18-ÅRINGAR SOM UPPGER SIG LÄSA BÖCKER PÅ SIN FRITID MINST EN DAG I VECKAN

Andelen barn och unga i åldern 10–18 år som läser varje vecka minskar.

Barns villkor, SCB 2005, s 59. Välfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 16. Barns fritid, SCB 2009, s 24, Barns levnadsförhållanden 2009/2010 samt 2010/2011, www.scb.se.

Bland svenska tioåringar minskade gruppen som läser mycket för nöjes skull kraftigt mellan 2001 och 2006, liksom gruppen tioåringar med mycket positiv attityd till läsning.

PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 9, 65f.

Barn som har många böcker omkring sig hemma har bättre läsfärdighet. Svenska barn får dock allt sämre tillgång till böcker i hemmet.

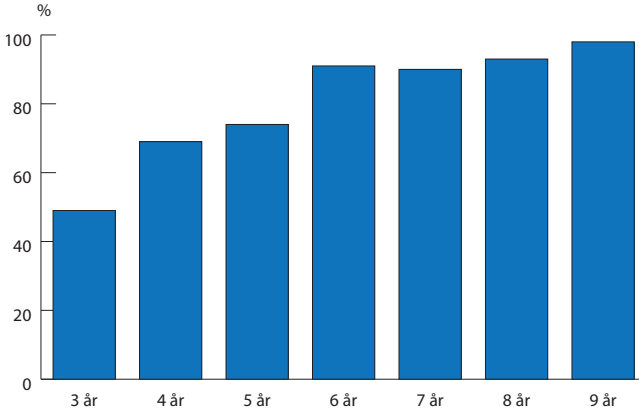
Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22. PIRLS 2006, Skolverket 2007, s 75.

Biblioteksanvändare läser oftare än andra för barn. Högläsning för barn har mycket stor betydelse för fortsatt språkutveckling och informationskompetens.

*Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden"
i Holmberg & Weibull (red.): Du stora nya värld,
SOM-institutet 2006, s 120-123.*

ANDEL BARN 3-9 ÅR SOM ANVÄNDER INTERNET VARJE ÅR

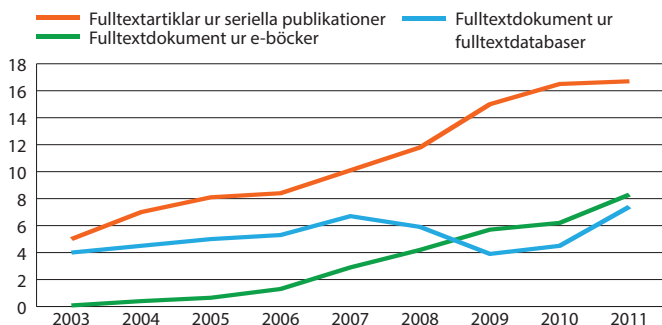

Hälften av treåringarna och 98 procent av nioåringarna använder internet.

*Svenskarna och internet 2011,
Stiftelsen för internetinfrastruktur/.se 2011, s 43.*

Bibliotekens samlingar och vad som lånas

NEDLADDNINGAR VID FORSKNINGSBIBLIOTEKEN (MILJ)

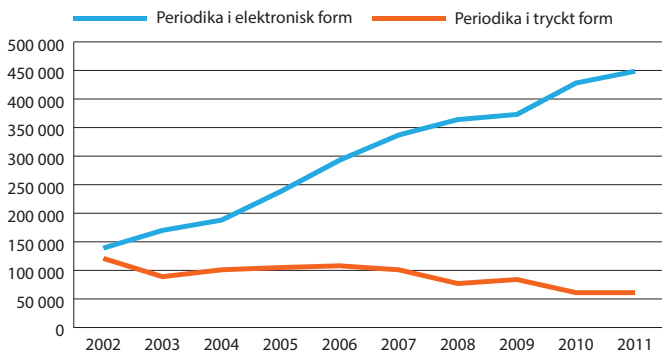
År 2010 gjordes över 16 miljoner nedladdningar av artiklar ur elektroniska tidskrifter. Det är dubbelt så många som fem år tidigare. E-boksnedladdningarna har fördubblats på tre år.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 47.

2011 fanns det 3,2 miljoner e-bokstitlar vid forskningsbiblioteket. Det innebär en ökning med en tredjedel på ett år.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 41.

ANTAL TIDSKRIFTSTITLAR I ELEKTRONISK OCH TRYCKT FORM PÅ FORSKNINGSBIBLIOTEKEN

E-tidskrifterna ökar snabbt på forskningsbiblioteket, medan de tryckta tidskrifterna blir färre.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 43.

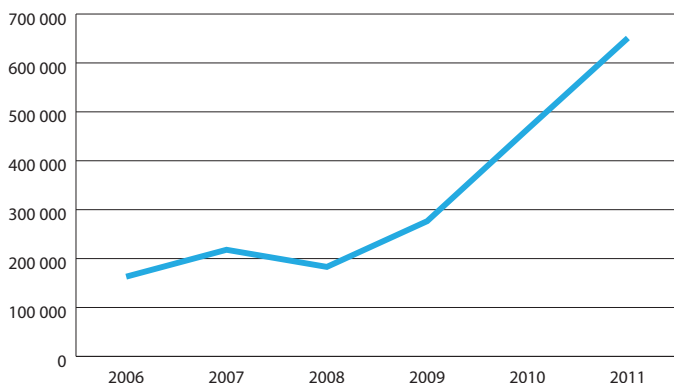
89 procent av forskningsbibliotekens periodikabestånd (tidskrifter mm) är digitalt.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 43.

Det finns 3,3 miljoner AV-medier på folkbiblioteken. Det är en liten minskning jämfört med 2010.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 17.

E-BOKSUTLÅNINGEN VID FOLKBIBLIOTEKEN

E-boksutlåningen ökar snabbt på folkbiblioteken. Mellan 2010 och 2011 ökade de med 40 procent. Då ska man ha i minnet att vissa kommuner tvingats begränsa antalet e-bokslån under 2011.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 21.

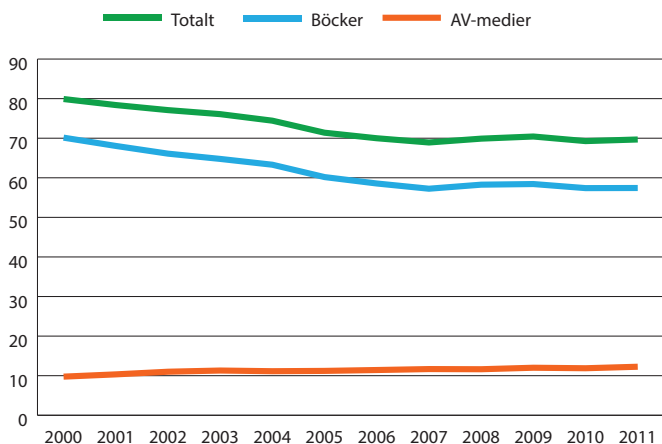
Omkring 90 procent av e-boksmarknaden består av försäljning till biblioteken.

Branschstatistik 2011, Svenska Förläggareföreningen 2012, s 3.

Det finns 36,3 miljoner böcker vid svenska folkbibliotek. Det innebär att de senaste årens minskning bromsats upp.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 17.

FOLKBIBLIOTEKENS UTLÅNING AV BÖCKER OCH AV-MEDIER SAMT TOTALA UTLÅN (MILJ)

Den totala utlåningen (böcker, e-böcker, filmer, ljudböcker mm) vid folkbiblioteken uppgick till närmare 70 miljoner 2011, en liten ökning jämfört med 2010. Antalet totala lån per invånare och år vid folkbiblioteken är 7,3 – lika många som året innan.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 24.

Av bokutlånen på folkbiblioteken 2011 är 25 procent facklitteratur för vuxna och 24 procent skönlitteratur för vuxna. Resterande 51 procent är barnböcker.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 22.

Att satsa på biblioteken lönar sig. Större anslag, ett mer omfattande mediebestånd och fler nyförvärv, tidskrifter och datorer är exempel på faktorer som gör att folkbibliotekens utlåning och besök ökar.

Framgångsrik biblioteksverksamhet, Svensk Biblioteksförning 2012, s 7.

En ökning av öppettiderna med 10 procent, t ex från 40 timmar till 44 timmar i veckan, ökar antalet boklån med 2,6 procent.

Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek, Statens kulturråd 2010, s 59.

En ökning med 10 procent i storlek (arbetskraft, lokaler mm) ökar utlåningen av böcker med nästan 15 procent.

*Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek,
Statens kulturråd 2010, s 60.*

En 10-procentig ökning av bokbeståndet ger ca 2,5 procent fler boklån. Samma ökning av barn- och ungdomslitteraturen ger 4,4 procent fler boklån.

*Efterfrågan på boklån från svenska folkbibliotek,
Statens kulturråd 2010, s 59.*

Hur många bibliotek finns det?

I Sverige finns 1212 folkbibliotek. En tredjedel av biblioteken har försvunnit sedan 1990. Det finns 2 100 övriga utlåningsställen, vilket är mer än tre gånger så många som för tre år sedan.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 12.

Det finns ett nationalbibliotek – Kungliga biblioteket – och ett 40-tal universitets- och högskolebibliotek med mer än 140 serviceställen.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 66.

Det finns ett 40-tal myndighets- och specialbibliotek, som tillsammans har 55 serviceställen.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 66.

Det finns ett 90-tal bokbussar i Sverige. De stannar vid ca 6 900 hållplatser.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 12.

Det finns ett 70-tal sjukhusbibliotek i Sverige.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 56.

509 folkbibliotek var 2011 integrerade med ett skolbibliotek.

Bibliotek 2011, Kungliga biblioteket 2012, s 10.

4 200 (av landets 6 000) skolenheter uppger att de har tillgång till ett skolbibliotek. Men endast en av tre elever i grundskolan och på gymnasiet har tillgång till ett skolbibliotek som ligger i skolans lokaler, är bemannat minst 20 timmar i veckan, har någon form av katalog och har minst 1 000 fysiska medier.

Skolbibliotek 2012, Kungliga biblioteket 2012, s 6, 10.

Svensk Biblioteksforening är en ideell,
partipolitiskt obunden och fri aktör.
Foreningen samlar och verkar for alla
typer av bibliotek genom att informera om
bibliotek och dess verksamhet, skapa debatt
och bilda opinion, bedriva lobbning
samt framja forskning och utveckling.

På vår hemsida www.biblioteksforeningen.org,
under fliken Fakta om bibliotek, hittar du
mer statistik och rapporter om bibliotek.

SVENSK BIBLIOTEKS FÖRENING

Box 70380, 107 24 Stockholm
Tel: 08-545 132 30 Fax: 08-545 132 31
www.biblioteksforeningen.org